

EMLÉKHELYEK

Szabadszállás – József Attila-emlékhely

A Bács-Kiskun megyei település, a nemrég várossá lett Szabadszállás nevét eddig csak Petőfi-emlékhelyként ismerték és tartották számon a Petőfi-tisztelők, irodalombarátok és a megyebeliek. Köszönhető ez annak a sok évtizedes, kitartó és megszállott kutatómunkának is, melyet a város díszpolgára, a jeles helytörténész, Tóth Sándor elvégzett. Számos tanulmánya, vitairata, könyve mutatta be alaposan és bizonyítóan Petőfi Sándor és a Petőfi család szabadszállási kapcsolatait. Javaslataira és a helyi lokálpatrióták segítségével minden Petőfihez kötődő házat, helyet emléktáblával is megjelöltek, az érdeklődőknek lelkes magyarázatokkal kísérve megmutatnak, a Városházánál állandó Petőfi-kiállítással is kiegészíteneik.

Az idei József Attila-emlékében folyamatosan gazdag és szép rendezvényekkel adóztak a településhez kötődő József Attila-emlékeknek, bemutatva a költő édesanyjának családját, rokonságát, az életút és a művészi pálya szakaszainak szabadszállási kötődéseit, hatásait, lenyomatait. Az év elején méltó, szebb helyre, a József Attila Községi Ház elé helyezték át a Petőfi- és József Attila-mellszobrokat, az ünnepi koszorúzások is itt zajlottak. A Községi Házban pedig sorjázta a költőre emlékező rendezvények: irodalmi játékok diákoknak, színbemutatók, kiállítás versillusztrációkból, filmvetítések József Attila életéhez kapcsolódóan, irodalmárok és kutatók előadásai, versmondóverseny. Az ünnepi megemlékezések csúcspontja április 11-én, a költő születésnapján, a Költészet napján volt itt Szabadszálláson is: koszorúzás a költő városközponti mellszobránál, könyvbemutató és a „Dörmögő-ház” avatása.



A felújított szabadszállási „Dörmögő”-ház (A Muszáj-kerti csöszház, 2005.)

A helyi sajtó képekkel és méltató sorokkal így kommentálta az eseményeket: *A poétához méltó ünnep: A Dörmögő-ház is megújult az ünnepre.*

Megyénk egyetlen József Atilla- emléke, a szabadszállási Dörmögő-ház, idős Pócze Imre Muszaj-kerti csőszháza felújított, szép és megható Pócze-emlékmúzeummá lett. A környezet is rendezetté vált, a melléképületek is híven idézik fel azokat az időket, életkörülményeket, melyeket a József-gyerekek – így Attila is – nem egy alkalommal láthattak, megtapasztalhattak látogatásaik során. A táj elemei, az épületek, a képek-fényképek, tablók és a berendezési tárgyak az egykori szegényes életet és szereplőit, az itt élőket, a Pócze-rokonokat is bemutatják. Olvashatjuk az itteni élményekből, élet- és sorsközösségből megismert, felvállalt, mélyen átélt és gyönyörű versekbe átültetett lenyomatokat, a költeményeket, idézhetjük a „Kései sirató” drámai sorait, de más verseket is: a *Dörmögő, Harmatocska, Falu, Holt vidék, Határ, Emlék, Parnasztanyóka* címűeket. Mindezek és sok más József Attila-vers és versrészlet megannyi eleme kapcsolódik a szabadszállási emlékekhez.

Igen, Szabadszállás József Attila-emlékhely! Azzá lett 2005. április 11-én, a Dörmögő-ház újjáavatásán, a szoborpark koszorúzásával, a sok fiatal helyi és kecskeméti, kunszentmiklósi gimnazista virágai, mécsesei, a versek mondása és a megzenésített József Attila-versek közös éneklése által. Szívet melengető volt látni és hallani ezeket a fiatalokat, a sok ünneplőt, a József Attila leszármazottakat (a Makai család tagjait), a metsző hidegben nemes egyszerűséggel, átlényegülten *A Dunánál* című verset mondó Óze Áron színművész. Felejthetetlen emlék marad, remélem, minden résztvevőben a szabadszállási emlékhely emlékéves rendezvénye.

Tiszta szívvel ajánljuk immár a Petőfi-emlékek megtekintése mellé – nemcsak az emlékekben – a szabadszállási József Attila-emlék, a felújított Dörmögő-ház és környéke megtekintését. Legyen minél több fiatal és József Attila-tisztelő és szerető zárandokhelye. Köszönet mindezért a helyieknek is.

Bajtai Mária

Néprajzi gyűjtemények a Garam és az Ipoly mentén

2003-ban az Ipoly szlovákiai oldalán fekvő Szalka községben egy rég óhajtott vágyat valósítottak meg az egykori parasztházból lett tájház megnyitásával. Nagy érték ez a határmenti térségben élő, hagyományait ápoló embereknek, s turisztikai szempontból is fontos központja lett a Párkánytól észak felé utazók és a népi hagyományok iránt érdeklődők számára.

Dél-Szlovákia ezen vidékén ez az első tájház. Bár 1989 előtt is volt igyekezet a tárgyi értékek mentésére, de mindig volt valami bürokratikus akadálya, hogy az igen gazdag Garam-, és Ipolymenti falvakban bemutassák a parasztvilág, és a falusi életmód mindennapi tárgyi eszközait. Több faluban is összegyűjtve (sok helyütt már tönkremenve) várat magára a sok-sok tárgyi emlék, az egykori mindennapi élet kellékeinek méltó helyen való elhelyezése.

Az eredeti formáját megőrző vályogházat a Csemadok alapszervezete az Illyés Alapítvány támogatásával vásárolta meg a tulajdonostól, s *Balassa M. Iván* szakmai segítségével mindössze fél év alatt sikerült felújítani az épületet. A falu központjában megőrzött házat a XX. század elején építették, eredetileg zsuptetővel, amit a háború után cseréptetőre cseréltek. A házat az 1980-as évek végéig lakták. Külső ismertető jele „a kék-fehér pingálás”, ami nem jellemző e tájra, a faluban sem volt általános a ház ilyen jellegű díszítése, inkább az egykori tulajdonos ízlésvilágát tükrözi.

A parasztház három jellegzetes helyiségből áll: az „*eesőház*”, vagy tisztaszoba, a konyha, vagy *pítar* s a *hátsóház*, amely őrzi az eredeti küldetését.

Az *eesőházba* minden a régi szokás szerint került helyére: az ágyak, a szekrények, tele a népviselet szinte minden darabjával, az ágy végében a bölcső, a tulipános láda, s itt megtekinthető még az 1920-as évekbeli menyasszonyi ruha is. A hátsó házba kerültek: a régi szövőszékek, amelyen a megnyitás óta szalkai asszonyok szövik a szebbnél-szebb rongyszőnyegeket. A

konyhában is ott van a kredenc régi csészékkel, a falon a régi dísztányérok, sarokpad, s a tisztálkodási eszközök. A ház többi részében: a kamrában a sütő-főző asszonyok naponta kelesztik a finom kuglófot, amit az udvaron lévő eredeti kemencében sütnék meg. Minden idelátogató vendég, turista megkóstolhatja a szintén itt sült szalonnás, tejfőlés lepényt. Az egykori istállóban dolgoznak a kézművesek: kötélverés, kosárfonás, süstyafonás fortélyaihoz vezetnek be az érdeklődőket.

Az udvaron az egykori gémeskútból merik a vizet a mindennapi használathoz, s már elkészültek a fajták is, amivel a legkisebbek is szórakozhatnak, míg a nagyobbak foglalatlanok.

Ez évben már egyre több csoport látogat el – főleg a környékbeli iskolákból – a tájházba, s az udvaron létrehozott árnyékos sövénytel elkerített pajta alatt is kézműveskedhetnek egész nap az érdeklődők. Kötélverést, kosárfonást, szőnyegszövést, üvegfestést, kenyérsütést és számos más mesterséget tanulhatnak itt gyerekek, felnőttek egyaránt.

Míg nyáron a turisták és diákeszportok állandó látogatói a háznak, télen főleg a helyiek szorgoskodnak a házban, többen közülük már a fiatalabb korosztályhoz tartozóak, akik itt tanultak meg egy-egy mesterséget. Vannak, akiket éppen a munkanélküliség kényszerített rá, hogy napi elfoglaltsága az eladásra alkalmas szőnyegek szövése legyen.

Négy évvel ezelőtt itt, Szalkán rendezték az első kézműves tábort, ahová az ország minden tájáról, sőt az anyaországból is – érkeztek 7–16 éves fiatalok, s még felnőttek is. Azóta a tábor él, az idén már a tájházban foglalatlanok a gyerekek.

A Garammentén található kurtaszoknyás falvak központjában, Kéménden három éve, nyaranta megtekinthető az a néprajzi szoba, ami egy nyugdíjas pedagógus szorgalma által jött létre. A főleg Kéméndről idekerült anyag az egykori paraszti élet lakáskultúráját, használati eszközeit mutatja be. Figyelemre méltó a kurtaszoknyás viselet minden eredeti darabja, de értékesek a falra rögzített, kézzel festett tányérok, cserépedények is. A több mint száz tárgyból álló gyűjtemény szinte napról-napra gyarapszik, az emberek idehordják a még padlásaikon található tárgyakat. Csuka Mária tanítónő ezért most e ház tájházzá való átalakításával foglalkozik.

A kétezer lelket számláló, Párkánytól alig 20 km-re eső Szőgyén községet gyakran látogatják vendégek, turisták. Főleg Pathó Pál szobrát és sírhelyét keresik fel, de Görgei Artúr mellé szobrát is érdemes megnézni a magán szakközépiskola épülete előtt. Az áprilisi Tavasz Hadjárat emlékünnepe alkalmával minden évben koszorúzást tartanak itt a régióbeli és a Magyarországról is érkezők. Ebben a faluban az Érsekújvári Honismereti Múzeum és a falu önkormányzata jövőtől kezdve a tájház, mely anyagának egy része már több éve a helyi művelődési házban van összegyűjtve.

Dániel Erzsébet

Magyar Emlékekért a Világban Egyesület rendezvényei a Magyar Kultúra Alapítványánál (1014. Bp. Szentháromság tér 6.)

Október 18. (kedd) 17 óra: *Dr. Szabó Ferenc* jezsuita atya: „Az Isten-kereső József Attila nyomában”. Vendégünk: *Vári Fábian László* József Attila-díjas költő Kárpátaljáról.

November 9. (szerda) 17 óra: „Még jönni kell, még jönni fog egy jobb kor...” Barangolás Vörösmarty Mihály emlékeinél - felvételekkel - a költő születése 205., halálának 150. évfordulóján neves művésszel, versekkel. Előadók: *dr. Szűrényi László* az Irodalomtudományi Intézet igazgatója

November 15. (kedd) 18 óra: „A Kossuth-mauzóleum tövétől Mexikóvárosig”. *Pallás Tamás* újságíró beszámolója és *Csete György* Kossuth-díjas építész előadása. Vendégünk: *José Luis Martínez Hernández* Mexikó nagykövete

November 29. (kedd) 18 óra: *Dr. Béres Judit* humángenetikus „A magyarság múltja Európában – a genetikai kutatások tükrében”. Vetítéssel illusztrált előadás.

December 6. (kedd) 18 óra: *Martényi Árpád*: „Szent Borbála oltalmában – A magyar bányászat múltja, középkori jelentősége, épített emlékei a Kárpát – medencében”.

December 13. (kedd) 17 óra: Vendégünk: *Bánffy György* Kossuth-díjas színművész. Irodalmi, zenés karácsonyest, fátalban született írások részleteivel, vetített képekkel. Szerkesztő: *dr. Messik Miklós* egyesületi elnök